

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduithe anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2013

DÉ CÉADAOIN 19 MEITHEAMH 2013 - MAIDIN 9.30 – 12.00

EACNAMAÍOCHT – GNÁTHLEIBHÉAL
(400 marc)

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.
Tabharfar creidiúint as freagairt shoiléir ghonta agus as ord slachtmhar an ábhair.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceistanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceistanna.

**NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS
LEIS AN/NA (bh)FREAGARLEABHA(I)R A ÚSÁIDEADH CHUN NA CEISTEANNA
I ROINN B A FHREAGAIRT**

ROINN A (100 marc)

Freagair sé cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Scríobh síos, sna spásanna folmha thíos, an toisc tháirgeachta a léiríonn **gach ceann** díobh seo a leanas:

Siúinéir   **Úinéir Gnólachta**   **Gás Nádúrtha**   **Foirgnimh**

Toisc	TALAMH	SAOTHAR	CAIPITEAL	FIONTAR
Léirithe ag				

(16 mharc)

2. Bíonn tionchar ag roinnt de na tosca a shonraítear thíos ar **sholáthar earraí an ghnólachta aonair**.

Scríobh **Fíor** nó **Bréagach** i ndiaidh gach abairte díobh seo a leanas.

	ABAIRT	FÍOR nó BRÉAGACH
(i)	Praghas an earra féin.	
(ii)	Costas Saothair.	
(iii)	Dúil an tomhaltóra san earra/tosaíocht an tomhaltóra don earra.	
(iv)	An staid ina bhfuil teicneolaíocht táirgeachta an ghnólachta.	

(16 mharc)

3. Tá an ceannach ar líne (i.e. ag úsáid an Idirlín) a dhéanann tomhaltóirí na hÉireann ag fás gach bliain.

(*Irish Independent*, Deireadh Fómhair 2012)

Tabhair breac-chuntas ar chúis **amháin** leis an bhfás seo agus ar iarmhairt eacnamaíoch **amháin** atá aige ar mhiondíoltóirí na hÉireann.

Cúis: _____

Iarmhairt Eacnamaíoch: _____

(16 mharc)

4. Dúirt an t-eacnamaí, John Maynard Keynes, go mbíonn trí chúis ag daoine lena gcuid maoiné a choinneáil i bhfoirm airgead tirim. Mínigh **gach cúis** díobh go hachomair sna spásanna cuí thíos.

Cúiseanna Idirbheartaíochta	
Cúiseanna Réamhchúramacha	
Cúiseanna Amhantracha	

(16 mharc)

5. Tá laghdú tagtha ar an gcúnamh airgeadais a thugann saoránaigh na hÉireann d'eagraíochtaí a chabhraíonn le saoránaigh i dTíortha Tearcforbartha (LDCs i mBéarla). Luaigh **cúis amháin** a d'fhéadfadh a bheith leis an laghdú seo ar an gcúnamh agus luaigh iarmhairt eacnamaíoch **amháin** a d'fhéadfadh a bheith air sin do shaoránaigh na dTíortha Tearcforbartha.

Cúis: _____

Iarmhairt Eacnamaíoch: _____

(16 mharc)

6. Déanann gnólacht troscáin 5 tholg in aghaidh na seachtaine. Gnóthaítear €1,500 san iomlán as na cúig tholg seo a dhíol. Íocann an gnólacht na costais táirgeachta seo a leanas ar na cúig tholg:

Amhábhair: €400; **Árachas ar Áitreabh:** €100; **Pá:** €500; **Cíos ar Áitreabh:** €300.

- (a) Scríobh, sna spásanna cuí thíos, cén dá cheann acu sin atá ina gcostais sheasta agus cén dá cheann acu atá ina gcostais athraitheacha.

Costais Sheasta		Costais Athraitheacha	
1.	2.	1.	2.

- (b) Ríomh iad seo a leanas (Taispeáin do chuid oibre.):

(i) An **costas iomlán** ar na 5 tholg tháirgeadh: _____

(ii) An **brabús** a dhéantar ar iomlán na ndíolachán: _____

(17 marc)

7. ‘Le linn na bliana seo caite, chuir níos mó ná 60,000 duine a bpolasaithe árachais sláinte phríobháidigh ar ceal.’
(An tÚdarás Árachais Sláinte, Nollaig 2012)

Luaigh cúis eacnamaíochta **amháin** a d’fhéadfadh a bheith ag daoine a chuir a bpolasaithe ar ceal agus luaigh iarmhairt eacnamaíoch **amháin** a d’fhéadfadh a bheith ar an laghdú seo don árachas sláinte príobháideach.

Cúis Eacnamaíochta: _____

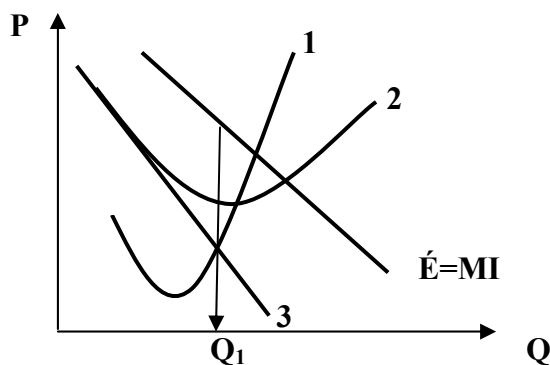
Iarmhairt Eacnamaíoch: _____

(17 marc)

8. Sa léaráid thíos léirítear gnólacht **Monaplachta** i gcothromaíocht

(a) Ainmnigh gach ceann de na cuair atá uimhrithe ó 1 go 3. Úsáid an freagarbhosca atá ar fáil.

(b) Taispeáin ar an léaráid **an praghas** ar a ndíolfaidh an gnólacht a gcuid earraí agus **meánchostas a táirgeachta**.

FREAGARBHOSCA

Cuar	Ainm
1	
2	
3	

(17 marc)

9. Má thógtar Ospidéal Náisiúnta na bPáistí mar atá beartaithe, cuirfidh sé le bonneagar na hÉireann. Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi agus tabhair breac-chuntas ar shochar eacnamaíoch **amháin** atá le baint ag an ngeilleagar as an togra seo.

Míniú: _____

Sochar eacnamaíoch: _____

(17 marc)

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceistanna i Roinn B a fhreagairt.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

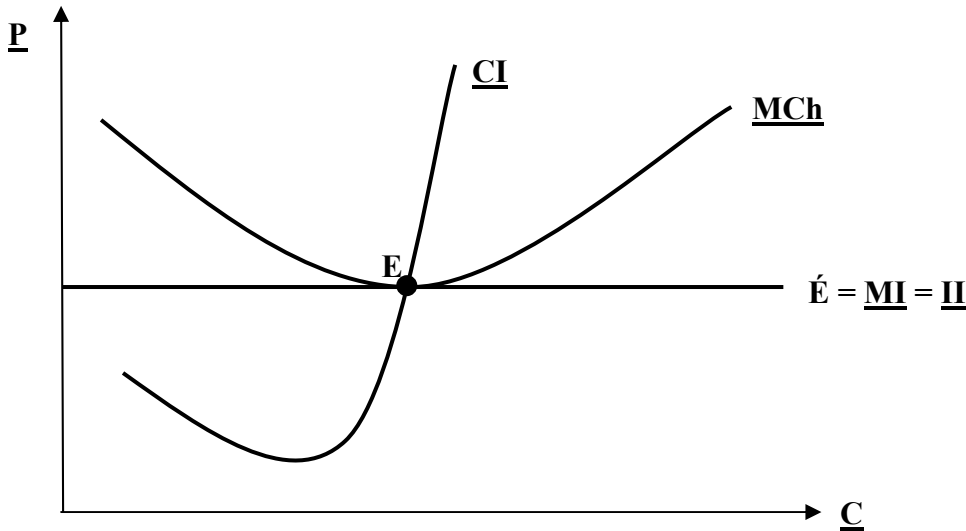
Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. Sa léaráid thíos taispeántar Cothromaíocht Fhadtréimhseach gnólachta atá in **Iomaíocht Fhoirfe**.

- (a) (i) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar.
Críochnaigh / scríobh amach ina iomláine gach ceann de na **sé** lipéad a bhfuil líne fúthu.
- (ii) Bíonn cothromaíocht ann ag an **bpointe E** ar an léaráid.
Taispeáin ar do léaráid:
- an t-aschur a tháirgfídh an gnólacht i gcothromaíocht; (úsáid an lipéad Q_1)
  - meánchostas táirgeachta an aschuir seo; (úsáid an lipéad C_1)
  - an praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar an aschur seo. (úsáid an lipéad P_1)
- (b) Is ceann de shaintréithe na hIomaíochta Foirfe é gur **'earraí aonchineálacha'** iad na hearraí go léir a tháirgtear.
- (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
- (ii) Luaigh **dhá** shaintréith eile de chuid na hiomaíochta foirfe.
- (iii) Scríobh nótaí gearra ar **gach ceann** de na dhá shaintréith eile seo.
- (c) Tháinig méadú ar phraghas peitрил agus díosail in Éirinn le blianta beaga anuas.
- (i) Luaigh agus mínigh **cúis amháin** atá leis na harduithe seo.
- (ii) Luaigh agus mínigh iarmhairt eacnamaíoch **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ar praghsanna arda peitрил/díosail do **gach ceann** díobh seo a leanas:
- Tiománaithe na hÉireann;
  - Geilleagar na hÉireann.
- (iii) Luaigh agus mínigh **dhá** bheart a d'fhéadfadh Rialtas na hÉireann a dhéanamh chun cabhrú leis na costais ar thiománaithe na hÉireann a laghdú.

(24 marc)

[75 marc]

2. (a) Taispeánann an t-eolas thíos sceidil éilimh agus soláthair an Apple iPad ar an margadh.

Praghas €	An Chainníocht a Éilítear (aonaid)	An Chainníocht a Sholáthraítear (aonaid)
300	1,000	200
400	800	400
500	600	600
600	400	800
700	200	1,000

Bain úsáid as an eolas thuas agus as léaráid **amháin**:
(féadfaidh tú grafpháipéar a úsáid más mian leat)

- (i) Tarraing cuar an éilimh ar an iPad ar an margadh **agus** cuir lipéid air;
(ii) Tarraing cuar an tsoláthair iPad-anna ar an mhargadh **agus** cuir lipéid air;
(iii) Taispeáin ar do léaráid:
- Praghas cothromaíochta an iPad ar an margadh
  - Cainníocht chothromaíochta an iPad ar an margadh.

(30 marc)

- (b) (i) Mínigh **aon dá cheann** de na téarmaí eacnamaíochta seo a leanas:
- Earra Normálta;
  - Earra Ionaid;
  - Earra Comhlántach.
- (ii) Chuir Samsung, iomaitheoir de chuid Apple, táirge cosúil leis an iPad (Samsung Galaxy Tab 10) ar an margadh ar phraghas níos iomaíche.
- Luaigh agus mínigh tionchar **amháin** a d'fhéadfadh a bheith aige seo ar chuar an éilimh ar an Apple iPad ar an margadh.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** bheart a d'fhéadfadh Apple a dhéanamh le tomhaltóirí a mhealladh chun leanúint ar aghaidh ag ceannach an iPad acu féin.

(25 marc)

- (c) Tá costas airgeadais agus deischostas ag baint le Apple iPad a cheannach.

- (i) Mínigh na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
(ii) Déan plé ar an bhfáth ar chóir **gach** costas acu a chur san áireamh sula gceannaítear earra.

(20 marc)

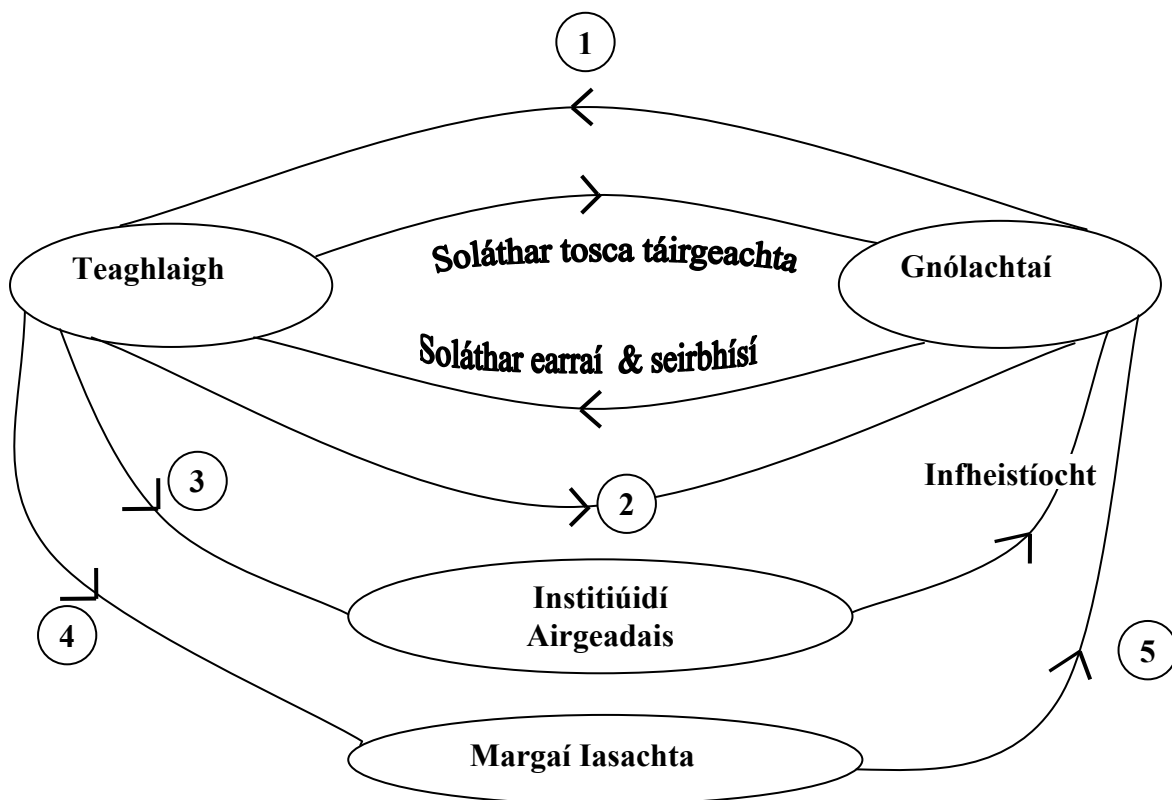
[75 marc]

3. Tuilleann an toisc tháirgeachta saothar íocaíocht ar a dtugtar pá.

- (a) (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a n-íoctar rátaí difriúla pá le haghaidh obair dhifriúil.
(iii) Mínigh an téarma **so-aistritheacht ghairme an lucht saothair** agus tabhair breac-chuntas ar thoisic **amháin** a bhféadfadh tionchar a bheith aige ar sho-aistritheacht ghairme oibrí. **(25 marc)**
- (b) ‘Tá sé beartaithe ag Rialtas na hÉireann líon na bhfostaithe san earnáil phoiblí a laghdú ó 287,000 in 2013 go 282,500 in 2014.’ **(Cáinainéis 2013)**
- (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi agus luaigh sampla **amháin** de ghairm san earnáil seo.
(ii) Luaigh agus mínigh fáth **amháin** a bhfuil an rialtas ar aghaidh ag laghdú líon na bhfostaithe san earnáil phoiblí i gcónaí.
(iii) Déan plé ar **dhá** iarmhairt do gheilleagar na hÉireann ar an laghdú seo ar líon na bhfostaithe san earnáil phoiblí. **(26 marc)**
- (c) Tá ganntanas oibrithe oilte mar ríomhchlárúitheoirí i roinnt comhlachtaí in earnáil na Teicneolaíochta Faisnéise (TF) faoi láthair.
- (i) Luaigh agus mínigh **dhá** iarmhairt eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a chruthaíonn an ganntanas oibrithe oilte seo.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar rud **amháin** a d’fhéadfadh **aon dá cheann** díobh seo a leanas a dhéanamh chun an ganntanas oibrithe oilte seo a laghdú:
- Na comhlachtaí TF;
  - Coláistí / Ollscoileanna;
  - Rialtas na hÉireann.
- (24 marc)**
[75 marc]

4. (a) Tá Rialtas na hÉireann ag beartú roinnt sócmhainní stáit a phríobháidiú, an ceadúnas don Chrannchur Náisiúnta mar shampla.
- (i) Céard is brí leis an téarma ‘príobháidiú’?
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** argóint eacnamaíochta i bhfabhar príobháidiú.
(iii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** argóint eacnamaíochta i gcoinne príobháidiú. **(25 marc)**
- (b) Mhol an Institiúid um Shláinte Phoiblí in Éirinn go ngearrfaí ‘cáin siúcra’ chomh maith le CBL ar dheochanna boga.
- (i) Mínigh an téarma ‘CBL’.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** argóint eacnamaíochta i bhfabhar an ‘cáin siúcra’ seo.
(iii) Luaigh agus mínigh argóint eacnamaíochta **amháin** i gcoinne an ‘cáin siúcra’ seo a ghearradh. **(20 marc)**
- (c) Tabhair breac-chuntas ar argóint eacnamaíochta **amháin** i bhfabhar **gach ceann** de na bearta seo a leanas a d’fhógair an rialtais i gCáinainéis 2013, **agus** ar argóint eacnamaíochta **amháin** i gcoinne gach ceann díobh.
- Cáin mhaoine cónaithe a thabhairt isteach (i.e. 0.18% ar luachanna tithe cónaithe).
  - Laghdú ar ráta an tsochair leanaí (i.e. íosmhéid €10 an leanbh).
  - Méadú ar an muirear clárúcháin don oideachas tríú leibhéal (i.e. méadú €250 in aghaidh na bliana ó 2013 go 2015).
- (30 marc)**
[75 marc]

5. Sa léaráid thíos taispeántar **Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim** i ngeilleagar oscailte gan Rialtas.

- (a) (i) Luaigh cad dó a seasann gach ceann de na línte atá uimhrithe ó 1 go 5.
(ii) Agus tú ag tagairt don léaráid thuas, mínigh go hachomair na saghsanna gníomhaíochtaí a tharlaíonn idir **gach ceann** díobh seo a leanas:
- Idir teaghlaigh agus institiúidí airgeadais;
  - Idir teaghlaigh agus margáí iasachta;
  - Idir margáí iasachta agus gnólachtaí.
- (30 marc)**
- (b) Tá leibhéal caiteachais na dtomhaltóirí in Éirinn tite le déanaí.
- (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis eacnamaíochta atá leis sin.
(ii) Déan plé ar **dhá** bheart a d'fhéadfadh an rialtas a dhéanamh chun caiteachas na dtomhaltóirí a mhéadú.
- (20 marc)**
- (c) 'Cailleann an Stát €860m gach bliain mar gheall ar an trádáil mhídhleathach (an geilleagar dubh).'
(Sunday Independent, 28 Deireadh Fómhair 2012)
- (i) Luaigh sampla **amháin** de ghníomhaíocht i ngeilleagar dubh na hÉireann.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis atá leis an bhfás le tamall beag anuas ar 'gheilleagar dubh' na hÉireann.
(iii) Mínigh **dhá** iarmhairt eacnamaíocha, seachas cailteanas ioncaim ag an rialtas, a d'fhéadfadh a bheith ar fhás an gheilleagair dhuibh do gheilleagar na hÉireann.

(25 marc)

[75 marc]

6. (a) Tá méadú tar éis teacht ar an eisimirce as Éirinn le blianta beaga anuas.
- Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** chúis atá leis an méadú ar an eisimirce.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** iarmhairt eacnamaíocha a d'fhéadfadh a bheith ar mhéadú seo na heisimirce do gheilleagar na hÉireann.
- (24 marc)**
- (b) 'Tá sé tuartha go méadóidh an líon daoine sa daonra atá os cionn 65 bliain d'aois ó 12% go dtí 15% taobh istigh de dheich mbliana.'
- (The Irish Times, 27 Deireadh Fómhair 2012)*
- Tabhair breac-chuntas ar **dhá** iarmhairt eacnamaíocha a d'fhéadfadh a bheith ar aosú seo an daonra do gheilleagar na hÉireann.
  - Mol cúis **amháin** ar mhéadaigh Rialtas na hÉireann an aois scoir go 66, le teacht i bhfeidhm ó 2014.
- (21 marc)**
- (c) Tá ráta na dífhostaíochta in Éirinn níos airde ná 14% i gcónaí.
- Ainmnigh slí **amháin** chun an dífhostaíocht in Éirinn a thomhas.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith leis an dífhostaíocht a bheith ard i gcónaí in Éirinn
  - Mol beart **amháin** a d'fhéadfadh **gach ceann** díobh seo a leanas a dhéanamh chun ráta dífhostaíochta na hÉireann a laghdú:
    - Tomhaltóirí na hÉireann;
    - Rialtas na hÉireann.
- (30 marc)**
[75 marc]
7. (a) 'Is earraí iompórtáilte iad leath na n-earraí grósaera uile a cheannaíonn teaghlach gach seachtain.'
- (Irish Independent, Meitheamh 2012)*
- Luaigh sampla **amháin** d'iompórtáil shofheicthe go hÉirinn.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** shochar atá le baint as earraí iompórtáilte ag geilleagar na hÉireann.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith ag rialtas na hÉireann le srian a chur le hearraí iompórtáilte.
- (26 marc)**
- (b) Tá sé mar chuspóir ag **Tóstal Éireann 2013** (*The Gathering 2013*) 325,000 cuairteoir breise a mhealladh go hÉirinn in 2013.
- Luaigh agus mínigh **dhá** thoisic eacnamaíochta a d'fhéadfadh daoine a chur san áireamh dá mbeidís ag smaoineamh ar chuairt a thabhairt ar Éirinn in 2013.
  - Luaigh agus mínigh **dhá** bhuntáiste atá le baint ag geilleagar na hÉireann as méadú ar an turasóireacht.
- (24 marc)**
- (c) Is sampla é Kerry Group cpt de CIN Éireannach (MNC *i mBéarla*). Tá 23,000 duine fostaithe acu in ionaid déantúsaíochta i 25 thír éagsúla.
- Cad dó a seasann na túslireacha CIN?
  - Luaigh CIN **Éireannach amháin** eile.
  - Déan plé ar **dhá** shochar atá le baint ag geilleagar na hÉireann as CIN **Éireannacha**.
- (25 marc)**
[75 marc]

8. (a) I gCáinainisnéis 2013 méadaíodh ráta CCÚT (DIRT *i mBéarla*) ar choigilteas go 33%.
- (i) Cad dó a seasann na túslireacha CCÚT?
  - (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** thoisce, seachas an ráta CCÚT, a chuirfeadh duine sa mheá agus coigilteas á bheartú aige.
  - (iii) Déan plé ar bhuntáiste eacnamaíoch **amháin** agus ar mhíbhuntáiste eacnamaíoch **amháin** a bhaineann le coigilteas do gheilleagar na hÉireann.
- (25 marc)**
- (b) ‘Dhún Banc-Aontas Éireann (AIB) 44 brainse i nDeireadh Fómhair 2012 agus tá sé mar chuspóir aige brainse amháin as gach ceithre bhainse a dhúnadh in 2013.’
(*The Irish Times*, Deireadh Fómhair 2012)
- (i) Luaigh agus mínigh cúis **amháin** a bhfuil cuid de bhainc mhóra na hÉireann ag dúnadh brainsí.
  - (ii) Déan plé ar iarmhairt eacnamaíoch **amháin** a d’fhéadfadh a bheith ar dhúnadh na mbrainsí seo do **gach ceann** díobh seo a leanas:
    - Custaiméirí an bhainse;
    - Fostaithe an bhainse;
    - An pobal áitiúil.
- (24 marc)**
- (c) Tá sraith nua de nótaí €5 i gcúrsaíocht ar fud limistéar an Euro de réir mar atá an BCE (ECB *i mBéarla*) ag tosú ar nótaí nua a chur in áit na nótaí bainc a bhí ann roimhe seo.
- (i) Cad dó a seasann na túslireacha **BCE**?
  - (ii) ‘Ba chóir don airgead a bheith marthanach.’
Mínigh an ráiteas seo **agus** luaigh **dhá cheann eile** de shaintréithe an airgid.
  - (iii) Tá deacrachtaí á bhfulaingt ag airgeadra an euro le tamall anuas.
    - Luaigh agus mínigh buntáiste eacnamaíoch **amháin** a bhaineann leis an euro (€) do gheilleagar na hÉireann.
    - Luaigh agus mínigh míbhuntáiste eacnamaíoch **amháin** a bhaineann leis an euro (€) do gheilleagar na hÉireann.
- (26 marc)**
- [75 marc]**

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán